

Lisez-vous français ? Do you read English?

O leitor sabe ler português?

Pulaar	Français	English	Português
bB	be	ils, elles	they..... eles
dD	didi	deux.....	two..... dois
cC	coggu	prix	price..... preço
hH	haako.....	feuille	leaf..... folha
jJ	janngo	demain	tomorrow
nN	ñaaki.....	abeilles	bees..... abelhas
ñJ	natde	mordre	to bite
yY	yiyam	sang	blood
ee	neene	mère	mother
oo	soodde...	acheter	to buy
			comprar
			(Ngannde: ñ = ny)

Mido d'aadi frej

M. C.

Gambie

Be koccaani kam

Ko ngon-mi cukayel koo,
mi meedaa yahde lekkol.
Ko mawnu-mi koo,
ngon-mi guijo e mandiloowo.
Mi abboytone cagaaji.
Ñannde wonnde
mbuju-mi to yeeyetee.
Poliisaabe bee dabbittii kam
ko yahta e lebbi didi.
Be koccaani kam.
Dum ko yawti koo,
be pawii kam mbujjogol
dulaa goddo do yeeyetee.
Ngol laawol doon, tayi wonaa miin.
Sinnde noon,
be nangii kam, be lamndoo kam.
Calii-mi fof.
Mbi'i-mi be, wonaa-mi guijo.
Hinnde noon, ko be lamdotoo kam koo,
neddo goddo yottii. Mbo wi'i
mbo yi'i dulaa do njeeey-mi
ko mbujjunoo-mi.

Be cokkii kam to kaso

Ko nan-mi gorko oo ko haali koo,
mi weltanooki hay seeda.
Mi annduno ko kaso nabetee-mi.
(Oon waptu doon, mi anndaano

KO FOTI ARDE KO, **BOOYATAA** ARDE

5

Kaydi ndii he Pulaar: Fulakunndaare e Fuuta Torangoore (to nder)

hoo ko he jam am, Alla wadani kam
mi sokkoyee to kaso.)
Be tawi ko miin tigi wadi.
Be mbi'i yo kam,
be cokkat kam duubi nayi to kaso.
Mi wadi lebbi didi
to kaso Georgetown. Oon tuma
be naiboyii kam to kaso mawdo too.
To nder oon kaso,
mi nani yimbe bee diinin kaala
kibaaru moyyo oo.
Ko ngidii-mi miijaade, ko fenaande
nde alaa hoore e laaci.
Ñannde wonnde mido daani,
wa'i no goddo wi'i kam,
"Immo, njanngu angele."

Gorko goddo addaama

Oon tuma ngimmii-mi,
daaroy-mi gorko goddo
mbo Alla sappinii-kam.
Lamndii-mi mbo
mbo winndanat alkule angele.
Mbo jaabi kam, waawtaa wonnde
sabu mbo alaa ko winndiri.
Njah-mi to defirdu too,
ngaddoy-mi yulmere,
ngokku-mi gorko oo, kañ e karton.
Mbo seeki karton oo no kaydi nii.
He nder lebbi jeego,
mi anndii ko heewi he angele.
Njanngu-mi lebbi jeetati,
gorko goddo addaa
do suudu am kaso doo.
Oon wonti sehel am tiidso.

Rajo

A waawat hedaade kibaaru moyyo oo he rajo maa hee.

• Senegaal (Pulaar) **SUD FM** aljumaa kiikiide fuddi 21:25

Saint Louis: 93.2 FM, Ndioum: 93.9 FM,

Matam: 98.4 FM Bakel: 97.5 FM

• RTS FM talaata kiikiide fuddi 20:15 haa 20:30

96.3FM (Richard Toll, Podor, Ouroussogui)

• Dunyaa FM talaata kiikiide fuddi 20:15 haa 20:30

Saint-Louis: 106.3; Louga: 91.8

• Dunyaa FM talaata kiikiide fuddi 14:30 haa 14:45 Richard Toll: 106.0 FM

• Gine Bisaawo (Pulaar) **Radio Quelele** alet bimbi fuddi 9:30 — 104,8 FM

• Mali Radio Mali, ORTM alkamisa 19:00 — 92.1 FM

• Radio Horizon alarba, aset, alet 18:00 — 100.5 FM

• Trans World Radio (Fulfulde) kiikiide fof fuddi

18:30 (waktuji Mali) meeteraaji 31; kHz9510

Mbo fuddi kam jannginde angele,
he defte muudum dee.
Ñannde wonnde taa minen jannga,
njii-mi to baawo mum,
deftere mawnde, moyyere.
Lamndii-mi mbo,
ko siifaa deftere woni.
Mbo wi'i kam ko deftere Biibul.

Mi janngii Linjila

Ban-mi nde, pufdu-mi janngude.
Mbaaw-mi nde janngude,
paam-mi nde, buri deedfaa fof
defte de meed-mi janngude.
Paam-mi, mi wadiino
piiji di Alla yidaa.
Mi waawataano mbo welande
he tiidnaare am ndee.
Janngu-mi Linjila.
Doon, di winndaa,
Iisaa Almasihu oo ko Baalel Alla
ngittoongel bakkaat aduna oo ngel.
Lamndii-mi hoo Alla waawat
kam wallude no looto-mi
bakkaatuji am keewdi dii.
Ngabbi-mi janngugol deftere Biibul.
Janngu-mi, "Hay gooto waawataa
ligganaade rimbe dido."

i okkii nguurndam am dam

Lamndii-mi ho mido foti wontude
gabbotoodo Iisaa,
mi yalta he diina mawbe am.
Si tawi ben ndiiwii kam to galli too,
hoto heen pot-mi yahde?
Dum ko yawti koo,
njanngu-mi Iisaa wi'i,
"Kala burdo yidde baaba mum
walla neene mum e am,
fotaani wondude he am."
Oon tuma leban-mi Alla.
Mi okkii nguurndam am dam fof
he dewal Alla. Han, mido d'aadi frej.
Mido daadno hay ko heddi
he kaso am hee koo.
Door, mi jaaratno Alla no woniri fof.
Alla daadini kam. Jikkin-mi mbo,
mi gollanat mbo ko heddi
he nguurndam am dam fof.

Firooji

Fulakunndaare Fuuta Torangoore

Jikkin-mi Aadin-mi

En janngiino nder Booyataa 1 haa 4:

- Alhajji wontii dewdo e Iisaa.
- Jom suudu makko salaniima mo.
- Gede dee beydii mettude haa o nawti mo to neene makko, to Gine.
- Doon o yiyi kaawisaaji Alla.

Jokkere

Mi ruttiima Gammbi

Rewbe e Iisaa wonbe Gammbi be njabbiima kam no feewi.
Mi jantaniima be no mbaadu-mi e jom suudu am, e hakkunde am e yimbe galle amen. Be ñaagii, be njuuli, be nduwaniikam nde beydat-mi tifnaade. Njokku-mi e janngude angele e ekitaade Linjiila.

Fuunti o

Baawo duum yimbe galle amen anndini mi e wonde neene am ko ñawdo. Doon tan ngummi-mi Gammbi feewde toon, mido wondi e musiddo gooto, dewdo e Iisaa haa emin njiya mo. Nde min njettii nde, min tawi neene am ina selli, ina e jam. O meedfaa ñawde. Ko feere fuunti wonnoo haa mi arta toon, mi woppa ko ndew-mi ko. Kaawisa nanngi be, nde wonnoo haa jooni mido naqtii e Yeesu Mi mijaaki woppude dewal am ngal. Etee Joomiraado o woni ko e waylude bernde joom suudu am. Sehil am, dewdo e Iisaa oo, haalani mo fii Yeesu Almasiihu. Jom suudu am anndii mi wayliima. Omo yidi hawritde e am kono omo huli yimbe galle amen be. Nii woni ndutti-mi Gammbi tawa mi wondaani e jom suudu am.

Alhajji e baaba mum

Wadi ñalawma gooto baaba am ari salminde mi. Mi yiyaani mo gila ndes-mi. Ndeen woni nde njahdu-mi

Credit: Michael Steeës

e Kummba, min calminoyi mo. Kono o wonaano belaado mo. O yidnoo ko mi resa e nder leñol makko. Gila ndeen mbayru-moo mi nande. Jooni omoni e yeeso am. O hebri adares am ko e yimbe wodðe. O wiyi kam:

"Ngardu-mi ko haaju mawðo. Ngol, njid-mi ko ndaaraa debbo godðo!" Omo laabaa wonde Kummba woppii kam ko booyi. O wiyi: "Fof heblaama haa ndesaa debbo godðo." Omo mijiji wonde mi yidat dum.

Mi waawaa yettude debb

Paamnu-moo-mi, mbiy-moo-mi: "Baaba, miin ko mi dewdo e Iisaa, mi waawaa yettude debbo godðo!" O jaabii kam: "Wontu juuldo. Ndesaa debbo godðo! Debbo ma gadano o heftaama. Alaa e sago yeewaa debbo godðo." Mbiy-moo-mi: "So mi yetti debbo godðo alaa e sago jaþa ko ngon-mi Dewðo e Iisaa ko. So duum bennii mi yidaa debbo godðo nde wonnoo mido sikki wonde Alla ko badtoowo dewgal am ngal." Baaba am loofi. Ko adii fof, mi hoynii mo nde ngoppu-mi laawol Islaam. Jooni kadi mi salaniima mo ko o addi e am ko.

O beydii loobde

E nder fitina makko, o luuki: "Ko mi baroowo ma, so tawii a heddiima e laawol Iisaa." Njaabi-moo-mi: "Ina waawi mbaraa banndu am kono a waawaa warde ruuhu am." O beydii loobde. O woni e fiyde mi, e etaade deddude mi. Koddiido am nani dille de, ari yeewde ko dñum woni. Omo huli woto nedðo wareede e nder galle makko. O ñaagi min nde min njaltata galle makko. Baaba am heddi ina fiya mi e nder mbedda. Ndeen noon yimbe heewbe nootii e amen

haa polise gooto nanngi min. Nde min njettii nokku polis, naamnaa-mi no dñum fof yahrunoo. Baaba am ne naamnaa yo jantoo. Polise o wiyi mo ko kaþko woni e fenaande. O fotaani wiylde omo wara mi, omo wada mi gefe bonde. Baaba am jaabii: "So juuldo woppii diine mum, ina haani wareede. Ko dñum Alguraana yamiri."

Alhajji, Gine

Hoto hay gooto war nedðo

Polise o hebbitii, wiyi: "Doo e Gammbi, sariya yamiraani hay gooto yo war nedðo." Baaba am wiyi: "Miin mi wondaaka sariya biyaado o. Ko mi baroowo mo!" Polise o loobi e ko baaba am jaabii ko. O felliti sokde mo ko adii nde o ñaawetee. Baawo nde o naamnii kam, woon e naamne, o woppiti mi. Kono mi yaltaani nokku polis haa mi waawa ñaaganaade baaba am: "Mido ñaagoo on nde dacciton mo. O aldaa e kattande hoore makko, nde wonnoo ko o loobando mi no feewi." Dum fof e wayde noon, oon jamma o wallinaa e nder kasoo. Bee mbiyi kam yo mi artu jango mum, mi addora kaalis haa o waawa hootde.

Ndutti-mi to polis

Weeti, ndutti-mi to polis to, mido addani mo mburu kacitaari e kaalis potoowo nawtude mo. Nde wonnoo ko o loobando mi, o salii jaþde mburu o, kono o hebbiima kaalis o. E nder dñum, dewdo e Iisaa gooto ari haaldude e makko. Baawo dñum, miin e baaba am min kawriti. Yamiroore diiwgol woppaa. Mi waawii haalande baaba am wonde mido yidi mo. Mido yidiri mo giðli di Alla wadnoo e bernde am.

Debbo am artii sara am

Nde yahi haa dsum benni,
e nder baawde Alla,
debbo am arti sara am.
Ndeen mi anndaano
ko artiri mo to am.
O haalanaani mi.
Miin ne mi naamnaaki mo.
Kono noon, mido anndi
ko ñagunde am Alla jaabaa.

Baylugol Nguurndam Alhajji

Mi hebii weltaare mawnde
nde o arti to am.
O hollii yidde anndude laawol Iisaa,
e yidde mo renndude e am
ngool laawol. O yeewtindiiima mi
O yiyyi baylugol jikkuji am
kala nde ngartu-mi galle amen.
Dum nanngi mo kaawisa.
Ndeen omo yiyatnoo
mido fijda e rewbe.
Jooni o tawii mi wadtii toppitaade mo.
O yiyyi doole Alla
e nder nguurndam am.
Nguurndam am wayliorma mo
no feewi.
Kono mido wondi e haabre nde
wonnoo o addoraani
binngel amen, doo e Gammbi.
Hay dum ne,
won ko Alla humpiti mi heen.

Tiberkiloos

Njoodi-mi lebbi mi sellaani.
Laabi keewdi mido yaha lopitaal
kono hay huunde yiyaaka e am.
Nde wonnoo ñande fof
doole am dee ene ustoo.
Nduttii-mi to lopitaal to.
Ko ndeen noon
cellinoowo o
fuddii yiye e am
tiberkiloos
hono ñawu doyru.
Nde tawnoo nguu
ñawu ina raaba,
njettu-mi heen Alla
no feewi,
nde binngel amen araano.
Kummiba ina toppitii kam no feewi.
Mido heftira doole am seeda seeda.
Mi fottii e ñawbe heewbe
e nder lopitaal he,
soklunoobe nande goonga o,

haala Alla.

Keddii-mi mido andinna kala
ko nganndu-mi e Alla.
Joomiraado o hokki mi deeyre.
O toppitii mi no haanirta nii.
Mido damininoo sellude,
e nder Alla, jabi sellude mi, o wadi.
E nder ko lelii-mi ko,
Joomiraado o anndini mi
mido haani ruttaade e wuro amen
haa mido anndina woon e maabbe
Kabaaru Mooyo o.

Tawtu-mi neene am

Nde njaltu-mi suudu lopitaal
ngartu-mi wuro amen,
tawtu-mi neene am to galle am.
O arnoo ko humpitaade so tawii
ko wiyaa mi maayii ko ina woodi.
Jeeyoowo gooto winndi bataake
fayde galle amen,
ngam humpitde be rafi am o
kañum e naatgol am e lopitaal.
Neene am weltii nde ari
tawi mido selli. O weltii kadi
nde mbiy-moo-mi wonde
mido yidi hootde leydi amen,
miin e jom suudu am.

Mi ruttiima Gammbi

Nde njettii-mi nde
heewbe e yimbe wuro ngarii
e nder galle neene amen.
Kono o yidaano ko be ngarata
e galle hee ko,
woto be ngaddande mo cadeele.
Kono ebe njidi haalaneede
ko fayti e Alla. Gooto e mawbe
wuro ngo fellitiino rewde
Alla Linjiila e jaabde dadndoore
nde Yeesu Almasihu addi nde.

Seedamfaagu mawngu

Mi hebii weltaare e no wuro ngo
jabborii mi nii.
Mi soodiino leydi
e nder duubi bennudi di.
Jooni ngon-mi
e mahde galle am.
Yimbe be fof ngoni tan
e yeewde mi.
Be mbiyi wonde jinneeji ina kodii
e nder nokku am o.
Neene am e hoore mum
ina wondi e ndeen faayre.
Miin noon, ngoongdin-mi
ko Alla halkii jinneeji

kodnoodi doon fof.

Nde wonnoo alaa ko mbadi mi,
yimbe be ngoni e wallude mi
e mahgol hee.
Dum ko seedamfaagu mawngu
fayde e doole Alla. Yimbe be njiyii
burial doole de Alla wadi e am de.
Dum metti ardiibe wuro ngo,
no feewi. Be kolli kiram
e ko Alla ina walli mi ko.
Kono nde booyata tawi
woon e maabbe mbattii arde
naamnaade e anndude
e hebde doole Yeesu
e nder nguurndam maabbe.

Laawol weltaare

Dum wonaa laawol beeñngol.
Ko dum laawol weltaare.
Mbiyetee-mi ko Alhajji.
Mi yidiino wonde
om jawdi keewndi e neemaade.
Jooni, mi anndii wonde galoo
doo aduna tan yonataa.
Bernde am hebii fooftere
nde wonnoo mi yiftii jam Alla o.
Jom suudu am naatii e laawol he.
Kanko ne o ñagiima Yeesu
nde dowata nguurndam makko.
Min njidi tan ko renndude gidli Alla
e leñol amen, Fulbe.

Mi danniima haa mido wonta galoo.
Mi artii e leydi am.
Mido wonti gorko galoo to Alla.
Ko o Mawdo. Jettooje ngoodanii mo.

Mbodoni hesditina huunde fo

So neddo habbondirii e Almasihu o,
wontii tagoore hesere.
Ko joomum wonnoo adan ko yawtii;
hanjkadi gede mum fof kesditii.

(Dii konnguli iwi do e Linjiila:
Peeridi 21:5 e 2 Korentanaabe 5:17)

Yuusufa jom koydi

Yuusufa firti koydol laamdo (Feccere naybere nde)

Yuusufa wadaa kaliifa Misira

Yuusufa wiyo no laamdo o wonde
ma duubi jeedidi paydi ngara
e leydi ndi fof. Baawo duum,
ko duubi jeedidi heege ndewata heen.
Ndeen noon, nguura wonande
duubi jeedidi garooji di yo rendnine.
Ma dum naame nde heege nge ari fof.
Diin konngudi mbeli laamdo Misira o,
e watulaabe mum. Laamdo o wiyo be:
“Hol te kebden gorko baydo nih,
sabu Ruuhu Alla wondi e makko?”
Laamdo o wiyo Yuusufa:
“Bayri Alla anndinii ma dum fof,
hay gooto buraani ma hakkille.
Hay gooto buraani ma anndude.
Mi wadii ma e nder galle am.
Yimbe leydi am fof maa ngon
e kalfaandi maa.
Ko laamu am ngu tan ardoto maa.
Yeew! Mi rokkii ma
kalfaandi leydi Misira fof.”
O wiyo kadi Yuusufa:
“Ko miir woni laamdo o!
So wonaa aan yamiri,
hay gooto dillintaa junngo mum,
walla koyngal mum,
e nder leydi Misira.” Gila ndeen,
Yuusufa wadti wadde yah-ngartaa
e nder leydi Misira.
Nde Yuusufa ari,
darii e yeeso laamdo Misira o nde,
o yahratnoo ko e duubi capandee tati.
O yallie nder leydi Misira fof.

Yuusufa renddinii nguura

E nder duubi jeedidi dañal di,
leydi ndi aldi no feewi.
E nder diin duubi jeedidi,
Yuusufa renndini joowe nguura.
Yuusufa renndini nguura
haa wayi no njaareendi geej ni.
Joowe de ina keewi
haa yimbe ronki limde de,
sabu dum limotaako.
Duubi jeedidi dañal di benni.
Duubi jeedidi heege di puddii arde,
hono no Yuusufa wiyrunoo ni.
Heege ari e leydeele fof;
kono leydi Misira ndi,
yimbe mum ina jogii ko ñaami.
Nde leydi Misira heegaa, yimbe be ngulli,
njehi to laamdo to
haa ina keba ko ñaami.
Laamdo o wiyo Misiranadaabe:
“Njehee to Yuusufa,
mbaddee ko o wiyri on fof.”
Nde yehi haa heege nge huftidini
leydi ndi fof. Yuusufa udditi
cuudi gawri di,

woni e yeeyde yimbe gawri ndi,
kono dum hadaani
heege nge beydaade e leydi Misira.
Leydeele fof ina ngara Misira,
ina keba gawri do Yuusufa do;
sabu heege nge taminii leydeele fof.

i nanii gawri ina woodi Misira

Yaakuuba - hono baaba mum Yuusufa -
nani gawri ina woodi Misira.
O wiyo biibbe makko:
“Hol ko ndaarondirton ni?
Mi nanii gawri ina woodi Misira.
Njehee toon haadon kebano en gawri,
woto en mayde.”
Mawniraabe Yuusufa sappo ngummii,
njehi Misira kebde gawri.
Yaakuuba salii yo Benyamin,
- hono miñiraawo Yuusufa -
yahdu e mañbe,
sabu hulde woto ko hebi mo toon.
Biibbe Yaakuuba be njehi
ndaaroyde gawri,
Be tawondiri toon e yimbe heewbe
arbe ndaartude gawri, kañum'en ne,
sabu heege nge yettiima
haa leydi Kanaan.
Yuusufa ardi leydi Misira. Ko kanjo
yeeydaa yimbe leydi ndi fof gawri.
Mawniraabe makko ngari cujjani mo.
Yuusufa yiyo mawniraabe mum,
heftini be, kono o wayi
no o anndaa be ni.
O furii be, o wiyo be:
“Hol to ngummi-don?”
Be mbiyi mo: “Min ngummii
ko leydi Kanaan.
min ngari ko hebde gawri.”
Yuusufa heftini be,
kono kambe be keftinaani mo.
O sifori koydi
di o hoydunoo e mañbe di.

Hol ko njiy d'en?

En njiyii no mawniraabe Yuusufa be
cujjanri Yuusufa, miñiraado mañbe o.
Duum timminii koydol
ngol o hoydunoo gila ko booyi ngol!
Yuusufa, mo be ngañnoo, mo be
njeddunoo, mo be njidnoo warde o;
jooni be cujjani düm!
Baawo duum,
Yuusufa heftini mawniraabe mum,
kono kambe, be keftinaani mo,
sabu be mbayrii yiyyde mo
ko buri duubi noogaas!
Alla yidî annadinde en do ko
ko wadnoo hakkunde Yuusufa
e mawniraabe mum ko,
ko maande ko jogornoo wadde
hakkunde Dadndoovo aduna o

e besngu Aadama.
Yuusufa wonnoo maande
Dadndoovo jogornoode arde
e aduna o,
duubi ujunere e teemedde jeetati
baawo Yuusufa.

Ma en cifo heen gedé tati:

- 1) En njiyii no mawniraabe Yuusufa be
kutorinoo Yuusufa nih,
kañum e koydi mum.
Ko be añañe makko. Be kersinii mo,
be piyii mo, Baawo duum,
be njeevii mo.
Ko noon Dadndoovo
mo Alla nelnoo e aduna o ne waynoo.
Yimbe aduna be calima mo,
kanjo e haala makko. Be kersinii mo,
be piyii mo, be njeevii mo.
Baawo duum, be penji mo e leggal.
- 2) Yimbe be calima Yuusufa, tooñi dum.
Kono laamdo Misira jañbiima mo,
wadii mo mawdo leydi ndi fof, wiyo
kala jidfo dadde heege e maayde:
“Yah to Yuusufa!”
Kono noon, ko fayti
e Dadndoovo aduna
mo Alla jippini o,
Alla e hoore mum haali, wiyo:
“Njehee to Dadndoovo
mo mbad-mi o!
Ndewe e makko,
Kala gardo e makko ñalataake
e bernde mum, te
maa ruuhu mum wuor haabada!
- 3) Mawniraabe Yuusufa be cujjiri
e yeeso makko, kanjo mo be ngañnoo,
mo be njeddunoo.
Jooni dey, be cujjii e yeeso makko,
be dooftiima mo. Ko noon, Alla wiyri,
wonde Dadndoovo
mo yimbe be calii o,
mo pamdini haannde o.
Ñalawma nana ara,
kanjo e hoore makko,
ma o artu ñaawde aduna o e peewal.
Te oon ñalawma maa yimbe aduna be fof
cujju e yeeso makko,
ngannda ko kanjo Alla wadi
Dadndoovo e Ñaawoovo aduna o!
So yimbe be dooftiima Dadndoovo
mo Alla addi o, be ndanndete
ñande ñaawoore nde.
Kono so be padii
haa ñande ñaawoore nde,
be cujanat mo, alaa e sago.